

DELTAKELSE AV ELEVER MED BEHOV FOR SPESIALUNDERVISNING OG/ELLER FUNKSJONSHEMMINGER I FAG- OG YRKESOPPLÆRING

POLICY BRIEF

Politisk kontekst

Internasjonale data viser at personer med funksjonshemninger og behov for spesialundervisning fremdeles i uforholdsmessig grad blir ekskludert fra arbeidsmarkedet. Europarådets Education and Training 2020 Strategy (ET 2020) inviterer alle europeiske land til å sette i verk politiske reformer som vil forbedre utdanningsresultater og legge spesiell vekt på fag- og yrkesopplæring (VET) for å øke arbeidsforholdet til nyutdannede og forbedre avgangskarakterene på videregående skole.

VET bør:

- være rettferdig og effektivt;
- rette seg mot alle lag i samfunnet; og
- ha høy kvalitet, spesielt med hensyn til fremming av sosial inkludering.

Medlemslandene i European Agency for Special Needs and Inclusive Education identifiserte VET som et hovedproblem på europeisk nivå. Dette er i tråd med Lisboa-traktaten som ble godkjent av EUs utdanningsministre i 2000 og med ET 2020.

Fra 2010 til 2012 analyserte the Agency VETs politikk og praksis i 26 land fra sett fra synspunktet til elever med behov for spesialundervisning og/eller med funksjonshemmedes synspunkt. Analysen fokuserte på «hva virker» i fag- og yrkesopplæring for elever med behov for spesialundervisning og/eller funksjonshemninger, «hvorfor virker det», og «hvordan virker det».

Funn fra prosjektet

Hovedfunnene fra the Agencys analyse er vist under:

- Prosjektet identifiserte en rekke suksessfaktorer – «hva virker» – i VET for elever med behov for spesialundervisning og/eller funksjonshemninger.
- Påfølgende analyse viste en stor grad av samsvar mellom landene med de samme suksessfaktorer som ofte viste seg i vellykkede praksiseksempler. De

identifiserte kombinasjonene viser «hvorfor virker det», mens gjensidig påvirkning av suksessfaktorer bidrar til å forklare «hvorfor det virker».

- Suksessfaktorene er gruppert i fire såkalte «mønstre for vellykket praksis». Disse mønstrene er knyttet til hverandre og er gjensidig støttende, så ethvert forsøk på å forbedre fag- og yrkesopplæringens ytelse må legge lik vekt på alle de fire mønstrene samtidig.
- Det som er god og effektiv praksis for elever med behov for tilpasset opplæring og/eller funksjonshemminger innen fag- og opplæringssystemet og overgang til arbeidsmarkedet, er god praksis for ALLE elever.
- Forbedringer innen VET er mulig, og de skjer i praksis. Dette går tydelig frem av prosjektanalysen, som baserte seg på 28 eksempler i 26 land, og representerte hele omfanget av tilnæringsmåter til fag- og opplæringssystemet i Europa.
- Vellykket praksis krever deltakelse av alle aktørene innenfor fag- og opplæringssystemet.

Anbefalinger

Basert på analysen har the Agency lagt frem anbefalinger knyttet til de fire «mønstrene for vellykket praksis», som vil forbedre fag- og yrkesopplæringssystemets effektivitet og overgangen til arbeid for elever med behov for spesialundervisning og/eller funksjonshemminger.

Disse mønstrene fokuserer på perspektivene og de viktigste aktørene i fag- og yrkesopplæring – det vil si skolesjefer/ledere for organisasjoner for fag- og yrkesopplæring («ledelsesmønstre»); lærere/trenere/støttepersonell («yrkesopplæring og opplæringsmønstre»); elever («elevers mønstre»); og nåværende og fremtidige arbeidsgivere/arbeidsmarked («arbeidsmarkedsmønstre»).

De generelle anbefalingene for politikk og retningslinjer fra denne analysen er følgende:

- *De fire mønstrene overlapper hverandre og er gjensidig støttende. Politikk og retningslinjer må derfor legge lik vekt på alle fire mønstre samtidig for å kunne oppnå forbedringer innen ethvert fag- og yrkesopplæringssystem.*
- *Alle suksessfaktorene henger sammen, og de kan ikke vurderes hver for seg da dette kan føre til uønskede effekter. For å kunne oppdage endringer, ønskede eller uønskede, må politikk og retningslinjer fastsette og kontinuerlige overvåke egnede indikatorer i hele fag- og yrkesopplæringssystemet.*

Spesifikke anbefalinger for politikk og retningslinjer

Prosjektets anbefalinger omfatter flere land samtidig, det vil si at det ikke fokuserer på ett enkelt lands individuelle fag- og yrkesopplæringsystem. Følgende spesifikke anbefalinger for politikk og retningslinjer for fag- og yrkesopplæring, strukturert langs de fire identifiserte mønstrene, er relevante for mange av deltakerlandene. Det er imidlertid behov for ytterligere en fase av prosjektresultater som er skreddersydd til hvert lands individuelle fag- og yrkesopplæringsystem.

Ledelsesmønster

Politikerne bør:

- Utarbeide et lovmessig rammeverk og en avtale blant alle involverte tjenester: utdanning, arbeidsforhold og lokale myndigheter. Det gjør at skolene kan utvikle partnerskap og skape nettverksstrukturer med lokale selskaper for praktisk opplæring og/eller arbeid etter utdanning.
- Fremme effektiv skoleledelse ved å sikre at skolene støttes på riktig måte ved utviklingen av inkluderende politikk og retningslinjer der forskjeller mellom ulike elever blir betraktet som en "normal" del av den pedagogiske kulturen.
- Sette skolene i stand til å innføre en tilnærming til laginnsats, inkludert etablering av tverrfaglige grupper med klare roller.
- Innføre klare og sammenhengende opplæringsstrategier for skolens personale for å utvikle den kompetansen som trengs for å samarbeide med interne og eksterne støttetjenester.

Yrkesopplæring og opplæringsmønster

Politikerne bør:

- Fremme og sikre en tilnærming med pedagogiske metoder, materialer, vurderingsmetoder og mål som er skreddersydde til individuelle behov.
- Sette skolene i stand til å ivareta elevsentrert tilnærming med tanke på planlegging, målsetting og læreplanutforming som skal brukes i læringsprosessen.
- Utarbeide et rammeverk så skolene kan etablere individuelle læreprosesser ved hjelp av fleksible tilnærminger som gir mulighet for utvikling og gjennomføring av individuelle planer for læring, utdanning, opplæring og overgang.
- Innføre overvåkingssystemer som vurderer effektiviteten av tiltakene som innføres i skolene. Dette vil hjelpe skolene til å fokusere på utvikling og gjennomføring av effektive pedagogiske tiltak som hindrer eller reduserer at

elever slutter på skolen samt å finne nye pedagogiske alternativer for uinteresserte elever.

- Sikre at alle programmene for fag- og yrkesopplæring og kurs gjennomgås kontinuerlig, slik at elevenes ferdigheter er tilpasset kravene på arbeidsmarkedet.

Elevers mønster

Politikerne bør:

- Støtte og overvåke utdanningspolitikk for å sikre at skolene fokuserer på elevenes ferdigheter.
- Gi muligheter for grunn- og videreopplæring av ansatte, slik at lærerne kan sette elevenes evner i sentrum av utdanningstilnærminger og se muligheter istedenfor utfordringer. Lærere bør få alle elever til å være mer bestemte og selvsikre.
- Sikre at skolene respekterer elevenes ønsker og forventninger i alle faser av overgangsprosessen.

Arbeidsmarkedsmønster

Politikerne bør:

- Innføre tydelige tiltak på politisk nivå slik at skolene kan etablere og opprettholde gode forbindelser med lokale arbeidsgivere.
- Sikre tilstrekkelig støtte til elever og arbeidsgivere for å bistå overgangsfasen fra utdanning og opplæring til arbeidsliv. For å støtte overgangen til det åpne arbeidsmarkedet, må kompetent personale også sørge for målrettede oppfølgingsaktiviteter så lenge som nødvendig for å ivareta behovene til unge nyutdannede og arbeidsgivere.

Mer informasjon, inkludert et veiledningsdokument, «20 nøkkelfaktorer for vellykket yrkesopplæring og etterutdanning», er tilgjengelig på VET-prosjektets nettområde: <http://www.european-agency.org/agency-projects/vocational-education-and-training>

NO

<http://www.european-agency.org/disclaimer>